

УДК 339.9:502.173

Н. В. ПАВЛІХА
А. В. ЦАП

РОЗВИТОК “ЗЕЛЕНОЇ” ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано сутність, передумови виникнення та розвитку концепції «зеленої економіки», визначені основні інструменти її впровадження на державному рівні; обґрунтовано роль та перспективи зеленого курсу для України.

The article analyzes the nature, origin and background of the concept of "green economy", outlines the basic tools for its implementation at the national level; examines the role and prospects of green course for Ukraine.

Ключові слова: “зелена” економіка, “зелені” інвестиції, екологічно чисті технології, сталий розвиток.

Прояви трьох майже одночасних криз у минулому десятилітті поставили під сумнів достатність моделі кількісного економічного зростання та критерію короткострокової максимізації прибутку у діяльності бізнесу і довели необхідність пошуку більш ефективних схем виробництва і споживання. Тривав процес пошуку більш ефективних моделей економічного розвитку.

Ця загальна ситуація призвела до обґрунтування Програмою ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) у 2008 році Глобального зеленого нового курсу, спрямованого на сприяння оздоровленню фінансової системи, переведення після кризового розвитку на шлях екологічно чистого і стабільного розвитку, збільшення кількості робочих місць [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що вивченням теоретичних та практичних аспектів концепції “зеленої” економіки займалися такі вчені як Борушак М.,

---

©Павліха Н. В. - д.е.н, професор Волинського національного університету імені Лесі Українки;

©Цап А. В. - студентка Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Буркинський Б. В., Галушкіна Т. П., Жук П. В., Кравців В. С., Семенов В. С., Стеченко Д. М., Реутов В. Є., Харічков С. К. Серед міжнародних інституцій, що задіяні у процес розробки та впровадження концепції зеленої економіки можна виділити Програму ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), IFOAM (Міжнародна федерація рухів органічного сільського господарства) та ін.

Метою даної роботи є визначення місця і ролі “зеленої” економіки в рамках міжнародного співробітництва. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити низку **завдань**, а саме: охарактеризувати суть та передумови виникнення “зеленої” економіки; проаналізувати сучасний стан розвитку “зеленої” економіки в умовах міжнародної інтеграції; дослідити особливості реалізації концепції “зеленої” економіки в міжнародному аспекті.

ЮНЕП сформулювала найбільш широке та обґрунтоване визначення “зеленої” економіки: “Зеленою є така економіка, яка призводить до підвищення добробуту людей і зміцненню соціальної справедливості при одночасному істотному зниженні ризиків для навколишнього середовища та дефіциту екологічних ресурсів” [13].

В той же час ЮНЕП підкреслює взаємозв'язок між поняттями “зеленої” економіки та сталого розвитку: “...концепція “зеленої” економіки не замінює собою концепцію сталого розвитку, проте зараз все більш поширене визнання того, що досягнення стійкості майже повністю залежить від створення правильної економіки. За десятиліття, коли нові багатства створювалися з використанням моделі “коричневої” економіки, суспільство не вирішило таких проблем, як соціальна маргіналізація і виснаження ресурсів, і ми як і раніше далекі від досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття. Стійкість залишається найважливішою довгостроковою метою, але для її досягнення ми повинні зробити нашу економіку зеленою” [1].

Ініціатива “зеленої” економіки заснована на таких головних положеннях:

- оцінка і висунення на перший план екосистемних послуг;
- забезпечення зайнятості населення за рахунок створення “зелених” робочих місць та розробки відповідної політики;

- використання ринкових механізмів для досягнення стійкого розвитку та підвищення економічної конкурентоспроможності [9].

Концепція “зеленого” зростання підкреслює важливість інтеграції екологічної та економічної політики таким чином, який дозволить виявити нові потенційні джерела економічного зростання, не створюючи при цьому “нестійкого” навантаження на кількість і якість природних багатств [10].

Серед особливо важливих видів діяльності в плані сумарних вигод для економіки, екології та працевлаштування – підвищення енергоефективності будівель, впровадження відновлювальних джерел енергії, стабільний енергоефективний транспорт, сільське господарство та прісна вода. Ці сектори економіки можуть принести швидкі результати вже у середньостроковій перспективі [7]. Характеристика завдань політики у цих секторах та очікуваних кінцевих результатів надається табл. 1.

Таблиця 1

**Завдання та кінцеві цілі державної політики у
“зелених” секторах економіки**

Напрями озеленення сектору	Кінцеві цілі
1	2
Підвищення енергоефективності житла	
Реконструкція житла, створення енергоактивних будівель.	Скорочення енергоспоживання на 80% порівняно з традиційним проектуванням будівель, створення мільйонів робочих місць.
Сталий транспорт	
Інвестування в енергоефективні види транспорту, електрифікацію.	Скорочення споживання палива світовим парком автомобілів до 2050 року на 50 %, попередження викидів CO ₂ щорічно обсягом 2 гігатонн.
Стала енергетика	
Інвестування в інфраструктуру відновлювальних джерел енергії.	Понад 20 млн. додаткових робочих місць: 2,1 млн. у вітроенергетиці, 6,3 в геліофотоелектричній галузі. Зменшення викидів вуглецю.
Стале сільське господарство	
Інвестування у стале сільське господарство, включаючи органічне землекористування.	До 2050 р., згідно прогнозів, один гектар Землі повинен прокормити від 6,1 до 6,4 осіб проти 4,5 осіб в 2005 р. Створення на 30% більше робочих місць.

продовження табл.1

1	2
Прісна вода	
Інвестування в інфраструктуру забезпечення чистою водою.	До 2015 р. удвічі зменшити кількість людей, що не мають постійного доступу до води . Глобальний виграш у 38 млрд. дол. США.
Екологічна інфраструктура	
Інвестування у екосистеми: водозбірні басейни, річкові системи, ґрунти, ліси.	Створення значної кількості додаткових робочих місць (від 10% до 40% від обсягу інвестицій). Скорочення використання природних ресурсів.
Утилізація відходів, та вторинна переробка матеріалів	
Забезпечення безпечного і чистого відвантаження, вивозу, збереження та утилізації відходів.	В 2000 році на сектор вторинної переробки у країнах-членах ЄС прийшлося 4 % ВВП цього регіону. Очікується, що в умовах підвищення цін на сировинні товари сектор буде швидко зростати.

Джерело: [3].

Прийняття країнами зобов'язань щодо інвестування 2% від ВВП у розвиток “зеленої” економіки забезпечить зміну засад моделі економічного розвитку: від кількісного зростання за будь-яку ціну до якісного зростання, підпорядкованого довгостроковим цілям збереження ресурсів планети.

Така зміна моделі розвитку підтримана Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка у Декларації Зеленого зростання (2009р.) закликала країни впроваджувати стратегії “зеленого” зростання [15].

У 2011 р. ОЕСР розробив Стратегію зеленого зростання. У документі конкретизовано зміст політики “зеленого” зростання у різних секторах економіки та промисловості, визначено бар'єри для реалізації такої політики та надаються рекомендації щодо стимулюючих заходів для залучення бізнесу до співпраці з державою у напрямку “позеленення” його діяльності [17].

У 2010 році Європейська Комісія запустила нову всеохоплюючу стратегію для “зеленого” зростання, інновацій та робочих місць: “Європа 2020. Стратегія для розумного, сталого та інклюзивного зростання”, основною метою якої є

вивести Європу із кризи та підготувати економіку ЄС до входу у наступне десятиліття, а також до проблем сталого зростання, ефективності використання ресурсів та старіння населення. “Зелене” зростання є основою Стратегії 2020 [16].

Підтримавши курс міжнародних організацій на пошук нових джерел розвитку, уряди багатьох розвинутих країн включили цілі, завдання та конкретні інструменти сприяння “зеленому” зростанню у свої довгострокові стратегії або розробили окремі стратегії “зеленого” зростання [12].

Німеччина являє собою успішний приклад країни, яка впевнено крокує до “зеленої” економіки і сьогодні займає провідне місце в області екологічно чистих робочих місць у галузях з передовими “зеленими” технологіями на виробництві. Країна на даний час представляє 16 % світового ринку в галузі технологій по охороні навколишнього середовища. Це робить німецьку “зелену” економіку рушійною силою економічного росту та екологічної стійкості [5].

Серйозною спробою кардинально трансформувати парадигми зростання країни від “кількісного зростання” до “якісного зростання” є Національна стратегія і п'ятирічний план “зеленого” зростання Республіки Кореї. “Зелена” стратегія зростання містить фінансові стимули для заохочення політичних цілей і цільові показники у сфері боротьби зі зміною клімату, підвищення енергетичної безпеки, створення так званих “нових двигунів зростання” за рахунок інвестицій в екологічно зорієнтовані сектори [11].

У Франції у липні 2009 р. представлено нову національну стратегію сталого розвитку на період 2010-2013 рр., яка визначила дев'ять стратегічних завдань для досягнення “зеленої та справедливої економіки”. Задля досягнення сталого виробництва та споживання, уряд планує діяти узгоджено зі споживачами та виробниками, які мають посилити відповідальність за зміну поведінки у сфері виробництва, торгівлі та придбань, щоб забезпечити сталість життєвого циклу продуктів і послуг [17].

У Китаї виділив 468 млрд. дол. США на наступні п'ять років на такі “зелені” галузі промисловості. У міру просування до “зеленої” економіки діяльність екологічних підприємств, які формують прибуток із розробки нетрадиційних способів відповідального використання ресурсів буде ставатиме дедалі

масштабнішою. Екологічно зорієнтовані підприємства стануть бізнес-інкубаторами “зеленого” зростання [11].

В останні 30 років Японія приділяла особливу увагу енергозберігаючим технологіям, щоб у результаті стати однією з найбільш енергоефективних націй у світі. На даний час основною ідеєю “зеленої” економіки в Японії є “зелений” розвиток урбанізованих територій міст. У рамках економічних заходів по стимулюванню економіки передбачено виділення 1,7 млрд. дол. США на будівництво будинків з використанням енергозберігаючих технологій, 1,3 млрд. дол. США – на збільшення виробництва екологічної продукції [4].

За оцінками ЮНЕП потреба у щорічному фінансуванні на “озеленення” світової економіки складає від 1,05 до 2,59 трлн. дол. США, що становить менш як 1/10 всіх річних світових інвестицій [12].

Лідерами в цьому процесі виявилися азійські країни: так, “зелені” інвестиції в Південній Кореї становлять 3% ВВП (60 млрд дол США за 5 років); у Китаї – близько третини національного пакету, що також відповідає 3% ВВП [6]; у США – 0,75% ВВП (112 млрд. дол. США). Вже сьогодні в США на частку “зелених” інвестицій припадає близько 3 трлн. дол. США – майже 11% від інвестиційних активів США [14].

Що стосується питання переходу України на засади “зеленої” економіки, то слід зазначити, що Україна займає 87 місце серед 122 країн світу за Індексом якості навколишнього середовища [1].

В умовах ресурсної та енергетичної залежності України саме поступова заміна “коричневої” індустріальної економіки на нову “зелену” як стратегічний пріоритет розвитку дає шанс забезпечити національну безпеку держави в найближчі десятиріччя [10].

Розвиток “зеленої” економіки знаходиться в Україні на початковій фазі, є лише поодинокі приклади впровадження її елементів. На жаль, захист довкілля та розвиток “зелених” технологій не є пріоритетними питаннями для українських урядовців [8].

На сьогодні, Україні вкрай необхідно сформувати систему довгострокових дій, що деталізує ресурсні можливості, обґрунтування вагомості “зеленого” зростання економіки країни та формування сприятливого бізнес-середовища.

Впровадження обраних заходів повинно сформувати сталу економічну систему, орієнтовану на забезпечення “зеленого” вектору розвитку економіки країни та її регіонів [2].

Отже, актуальність завдання “озеленення” економіки визначається не тільки екологічними вимогами сталого розвитку. Концепція “зеленої” економіки є альтернативною парадигмою розвитку, яка одночасно пропонує вирішення для різних криз - фінансово-економічної, кліматичної, продовольчої, водної, паливної, а також кризи біорізноманіття. “Зелена” економіка - це економіка завтрашнього дня, і саме вона повинна стати рушійною силою економічного розвитку XXI століття.

Бібліографія

1. Бережна Ю. **Концепція “зеленої” економіки: міжнародний аспект** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/UZTNU_law/2012_1.pdf.
2. Галушкіна Т.П., Костецька К. О. **“Зелена” економіка в секторальній моделі розвитку в Україні** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/20_48/Gal.pdf.
3. **Глобальный новый зеленый курс ЮНЕП** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.unep.org/greeneconomy
4. **Зелена економіка** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dae.org.ua/ua/our-topics/green-economy/49--2.html>
5. **Зелена економіка та профспілки** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fes.kiev.ua/new/greeneconomy.pdf>.
6. Марфенина Н., Степанова С. **Зеленая экономика: практический вектор устойчивого развития или политический компромисс?** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecamir.ru/experts/Zelenaya-ekonomika-prakticheskiiy-vektor-ustoychivogo-razvitiya.html>
7. **Навстречу зеленой экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности.** Обобщающий доклад для представителей властных структур. ЮНЭП, 2011 – 52 с.
8. Огаренко Ю., Мартиноук А. **Перспективы развития “зеленої” економіки** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fes.de/cgi-bin/gbv.cgi?id=09108&ty=pdf>.
9. Перелет Р. **Направления стратегии “зеленого роста”** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rospromeco.com/expertnoe-mnenie/94-mnenie-7>

10. Потапенко В. **Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах “зеленої” економіки** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua/content/articles/Potapenko.pdf

11. Соловій І. **Політичний курс “зеленої” економіки у контексті переосмислення та імплементації ідей сталого розвитку** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/21_19/196_Sol.pdf.

12. **Стан і перспективи розвитку “зеленої” економіки та “зеленого” бізнесу в Україні** [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://eep.org.ua/files/%D0%9A%D0%BE%D0%BF20Musina%20Green%20Business%2029%2005%202011.doc>.

13. Фоменко Г. **“Зеленая” экономика как выход из глобального финансового и экономического кризиса** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kad.yaroslavl.ru/konf_01.pdf.

14. Харічков С. К. **«Зелені інвестиції» як каталізатор переходу до нового курсу економіки** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/2010_12/16-21.pdf.

15. **Declaration on Green Growth, adopted at the Meeting of the Council at Ministerial Level on 25 June 2009** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/greengrowth.

16. **Europe 2020: a European strategy for smart, sustainable and inclusive growth** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/press_room/pdf.

17. **Green Growth Strategy Interim Report: Implementing Our Commitment for a Sustainable Future** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/greengrowth.

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В. І.

УДК 331.102.312:316.752

А. К. СЕМІВ

ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Обґрунтовано важливість впливу нових цінностей людини інтелектуальної праці на її продуктивність. Оцінено рівень значущості й рівень задоволеності системою нових цінностей представників інтелектуальної еліти та студентської молоді як важливої умови зростання продуктивності праці. Визначено рівень практичної реалізації сформованих передумов для розвитку основних складових творчого потенціалу людського капіталу.

The importance of impact of new valuables of the employee of intellectual labour on his productivity was substantiated. The level of importance and the level of satisfaction of the new system of valuables representatives of the intellectual elite and students as an important condition for labor productivity growth were evaluated. The level of practical implementation of the formed preconditions for the development of the basic components the creative potential of human capital was determined.

Ключові слова: творчий потенціал, людський капітал, система цінностей, продуктивність інтелектуальної праці.

Реалізація основних напрямів стратегії євроінтеграції на основі інноваційних змін в національній економіці базується на використанні інновацій, пов'язаних з інтелектом. В нових умовах в інтересах держави є забезпечення пріоритетного розвитку освіти й науки, формування, використання людського капіталу як необхідної умови збільшення продуктивності суспільної праці, зростання рейтингу країни за індексом економіки знань та реального механізму забезпечення конкурентоспроможності держави, регіонів, окремого працівника.

© Семів А.К. - д.е.н., професор Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ